

Graslandvernieuwing en botanische samenstelling MDM-bedrijven

A.C.G. Beldman (MDM-coördinator LEI-detachement PR)
K. Sikkema (onderzoeker sectie rassenonderzoek)

Grasland speelt op melkveebedrijven een belangrijke rol. Bij het terugdringen van mineralenverliezen speelt het gras- landgebruik en de graslandbemes- ting een zeer centrale rol. Elk na- stelling van alle graslandperce- bedrijven de botanische samen- vernieuwing worden door de len. De gegevens omtrent grasland- deelnemers vastgelegd op een registratieformulier.

Botanische samenstelling

De botanische samenstelling wordt geschat in bezettingspercentages per soort, waarbij de totale groene massa altijd 100% is. Tevens wordt de bezettingsgraad (zodichtheid) geschat, zodat de percentages altijd om te rekenen zijn naar werkelijke bezettingen. Vóór herinzaai wordt de botanische samenstelling ook vastgelegd. De botanische samenstelling van alle MDM-bedrijven staat in tabel 1. De bedrijven zijn verdeeld naar grondsoort, het bedrijf op löss is bij de kleibedrijven meegerekend. De bedrijfsgemiddelden zijn rekenkundige gemiddelden van de percelen die zijn gekarteerd. Per grondsoort zijn de bedrijfsgemiddelden gewogen naar oppervlakte gekarteerd grasland. In 1992 is op 13 bedrijven het grasland gekarteerd, in 1993 op 16 bedrijven.

Goed grasland

Grasland wordt als "goed" gewaardeerd wanneer meer dan 75% goede grassen voorkomen, waar-

onder meer dan 60% Engels raaigras. Gemiddeld voldoen de MDM-bedrijven ruim aan deze norm. Op twee bedrijven is het bedrijfsgemiddelde duidelijk lager dan 75% goede grassen. Het betreft hier twee veenbedrijven, met gemiddeld circa 60% groede grassen. Voor natte veengrond is uitgangspunt dat 60-70% goede grassen op termijn het hoogst haalbare is. Twee klei-bedrijven en één zandbedrijf komen tussen de 70 en 75% goede grassen uit. Opvallend is de uitstekende graslandkwaliteit op het MDM-bedrijf in Flevoland: gemiddeld 95% goede grassen. Dit wordt veroorzaakt door de goede groeiomstandigheden (ontwatering en bemestingstoestand) en door regelmatige herinzaai door de grondruil met akkerbouwers in de omgeving. Op dit bedrijf gaat een graslandperceel gemiddeld drie jaar mee. Vervolgens wordt het perceel twee jaar als bouwland gebruikt voor mais en aardappelen. Ook het bedrijf in Noord-Holland scoort hoog met 86% goede grassen, hier is eveneens sprake van goe-

Tabel 1 Botanische samenstelling MDM-bedrijven 1992 en 1993 (%)

Soort	zand		klei		veen		MDM totaal	
	'92	'93	'92	'93	'92	'93	'92	'93
Aantal bedrijven	5	6	7	7	1	3	13	16
Goedegras (Engels raaigras)	79 (71)	79 (73)	85 (76)	83 (72)	61 (47)	70 (53)	81 (73)	79 (69)
Matige grassen (Kweek)	5 (4)	5 (2)	3 (2)	3 (2)	12 (8)	10 (4)	4 (3)	5 (3)
Slechte grassen (Straatgras)	9 (6)	11 (7)	5 (5)	8 (7)	10 (5)	11 (5)	7 (5)	10 (7)
Witte klaver	1	1	2	2	5	2	2	1
Kruiden	7	5	5	4	11	7	6	5
Bezettingsgraad	88	92	90	91	90	90	90	91

Een goede grasmat bevat minimaal 75% goede grassen.

de groeiomstandigheden en regelmatige herinzaai door verhuur voor bollenteelt.

Beheersgrasland

Voor het Friese veen bedrijf geldt dat op het grootste deel van het bedrijf wel een goede botanische samenstelling gehaald kan worden. Dit bedrijf heeft een kleidek op een veenondergrond. Bij dit bedrijf hoort echter ook een eiland van ongeveer 20 hectare met zware beheersbeperkingen. De botanische samenstelling op dit eiland wijkt sterk af van de rest van het bedrijf. Engels raaigras komt op dit eiland nagenoeg niet voor. De botanische samenstelling bestaat bijna voor de helft uit *fioringras* met daarnaast *rietgras*, *gestreepte witbol*, *mannagras* en *kruipende boterbloem*. Het voer van dit eiland wordt speciaal (in vitro) onderzocht om de juiste voederwaarde te kunnen bepalen. Dit is noodzakelijk bij graskuil van grasland met een afwijkende botanische samenstelling.

Grasland in 1993 iets slechter van kwaliteit

De gegevens van '92 en '93 (tabel 1) zijn niet direct met elkaar te vergelijken omdat in 1993 drie nieuwe bedrijven aan het project zijn toegevoegd.

Als we de cijfers binnen de eerste groep van 13 bedrijven vergelijken dan valt het volgende op. Op de zandbedrijven is de graslandkwaliteit iets verbeterd, het aandeel *Engels raaigras* is wat gestegen en het aandeel *kweek* is gedaald. Wel valt een lichte toename van *straatgras* te constateren. Op de kleibedrijven is het aandeel *Engels raaigras* op alle bedrijven licht afgenomen. De vrijgekomen ruimte wordt o.a. ingenomen door *straatgras*.

Op de MDM-bedrijven heeft slechts weinig herinzaai plaatsgevonden, dus dit heeft slechts een geringe invloed op de botanische samenstelling. De oorzaak van de wijzigingen in de botanische samenstelling is waarschijnlijk het weer. De herfst van 1993 was bijzonder nat, blijkbaar heeft vooral op kleibedrijven *Engels raaigras* moeite om zich onder die omstandigheden te handhaven.

Herinzaai nodig ?

Per bedrijf zijn de percelen aangegeven die op grond van de botanische samenstelling in 1992 in aanmerking kwamen voor herinzaai. De volgende criteria zijn hiervoor gebruikt:

- minder dan 50 % goede grassen en
- minder dan 35 % Engels raaigras en
- meer dan 10 % kweek.

Uiteraard wordt niet alleen op basis van deze criteria de beslissing genomen om grasland te vernieuwen. Andere aspecten zoals ongelijke ligging, overbodige greppels, ontwatering en dergelijke spelen ook een belangrijke rol. Bovendien mogen de percentages niet al te absoluut beschouwd worden, als *kweek* bij voorbeeld goed verdeeld over het perceel voorkomt dan zijn hogere percentages acceptabel. Voor veengrond zijn lagere normen voor percentage *Engels raaigras* nog acceptabel.

Op de zandbedrijven kwam volgens deze criteria 8% van de oppervlakte blijvend grasland in aanmerking voor herinzaai. Twee zandbedrijven komen op ongeveer 13% uit. Bij één van deze bedrijven is voor een deel van het bedrijf sprake van veenachtige grond, waardoor het ook hier moeilijk is om een goede botanische samenstelling te handhaven. Op de klei-bedrijven kwam gemiddeld 3,6% van het grasland voor herinzaai in aanmerking. Dit werd veroorzaakt door één bedrijf: met 14%. Bij een ander klei-bedrijf komen twee percelen (circa 3,5 hectare) met *Italiaans raaigras* met zeer veel *straatgras* voor. Percelen met

Tabel 2 Graslandverbetering MDM-bedrijven in 1992 (%)

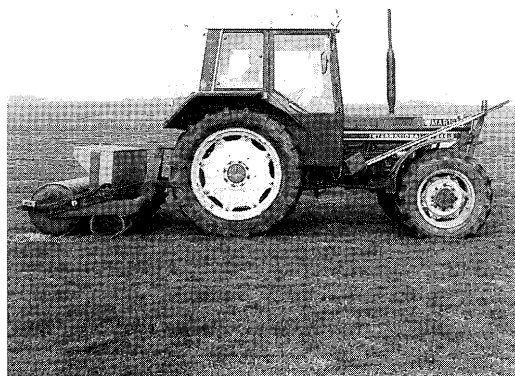
	Klei	Zand	Totaal
<i>Herinzaai</i>			
na gras		1,5	0,5
na bouwland	9,0	1,5	6,0
<i>Doorzaai</i>			
met doodspuiten	1,4	-	0,9
zonder doodspuiten	-	2,8	0,9

Italiaans raaigras moeten als 2-jarig grasland voor maaien worden beschouwd en kunnen derhalve niet tot het blijvend grasland worden gerekend.

Graslandverbetering

In tabel 2 staat wat op de MDM-bedrijven in 1992 aan graslandverbetering is gedaan. Er is onderscheid gemaakt tussen herinzaai na gras en herinzaai na bouwland (bijvoorbeeld na mais). Bij doorzaai is onderscheid gemaakt tussen met of zonder doodspuiten. De percentages zijn berekend ten opzichte van de oppervlakte blijvend grasland op de bedrijven.

Doorzaaien na doodspuiten vindt plaats op een bedrijf met klei-op-veen grond. Er wordt hier bij voorkeur niet geploegd omdat de risico's daarvan te groot worden geacht. Bij herinzaai na gras en doorzaai met doodspuiten kan gesteld worden dat botanisch slecht grasland de reden voor ingrijpen was. Op alle MDM-bedrijven betreft dit slechts 1,4% van het grasland. Normaal gesproken wordt uitgegaan van een gemiddelde herin-

Op kleigrond kwam circa 4% van het grasland voor herinzaai in aanmerking.

zaai van circa 10% per jaar. In de periode oktober 1989 tot oktober 1990 werd landelijk 6,1% van het grasland door herinzaai vernieuwd en 1,4% door doorzaai verbeterd. Daarnaast werd in deze periode 5,2% van het grasland na een ander gewas ingezaaid. Op de MDM-bedrijven ligt het totale percentage voor graslandverbetering aanmerkelijk lager, 8,3 ten opzichte van het landelijke percentage 12,7.

Op de MDM-bedrijven is in 1992 relatief weinig grasland vernieuwd. Dit wordt uiteraard mede veroorzaakt door de relatief zachte winters van de afgelopen jaren. Mogelijk speelt ook het aangepast graslandgebruik (verlaagd N-niveau en in de herfst op tijd stoppen met bemesten) een rol. Naar inschatting van het IKC-RSP is ook landelijk in 1992 minder grasland vernieuwd. De graslandverbetering in 1993 is ernstig verstoord door de extreem natte herfst.

Herinzaai na bouwland

Opvallend is dat herinzaai na bouwland op de kleibedrijven een behoorlijke oppervlakte betreft namelijk 9%. Dit wordt met name veroorzaakt door twee bedrijven die grond ruilen met of verhuren aan akkerbouwers. Eén bedrijf ruilt elk jaar een flinke oppervlakte (circa een kwart van het grasland) met een naburige akkerbouwer voor de teelt van pootaardappelen. Het andere bedrijf verhuurt vrijwel elk jaar een perceel voor de teelt van bloembollen. Vooral de genoemde teelten zijn interessant omdat het land vroeg weer beschikbaar is, zodat op tijd gras ingezaaid kan worden.

Goed grasland goed voor het milieu

Op de MDM-bedrijven is het afgelopen jaar weinig aan graslandverbetering gedaan. Omdat herinzaai vaak gepaard gaat met doodspuiten van de oude grasmat, betekent dit dat hiervoor ook weinig chemische gewasbeschermingsmiddelen zijn ingezet. Gezien de botanische samenstelling van de graslandpercelen, was over het algemeen ook geen reden tot graslandvernieuwing aanwezig. Bij enkele bedrijven komt een relatief groot deel van het grasland op basis van de botanische samenstelling in aanmerking voor herinzaai. Opvallend is dat veel herinzaai na bouwland plaats vindt. Dit komt gedeeltelijk door verhuur of ruil van grond met akkerbouwers. Dit kan in de akkerbouwsector bijdragen tot een lager gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en bovendien voor een goed grasland zorgen op het melkveebedrijf.